

Helsingin kaupunki
Ympäristökeskus

HEKO PÄHKINÄNKUORESSA

HELSINGIN EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN
OHJELMAN KUULUMISET
JOULUKUU 2008

HEKOn viimeinen vuosi

www.hel.fi/heko

HELSINGIN EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN OHJELMA (HEKO)

Ympäristönsuojelun painopisteet vuosille 2005–2008

Hyvä yhteistyökumppani, kaupunginvaltuutettu,
lautakunnan jäsen, helsinkiläinen

HEKO –Helsingin ekologisen kestävyys ohjelma –ympäristönsuojelun painopisteet vuosille 2005–2008 on päättymässä voittoon. Olemme saaneet 54 toimenpiteestä 51 käyntiin. Näistä 26 on joko kokonaan toteutunut tai muuttunut jatkuvaksi toiminnaksi.

Tilanne on todella hyvä. Toteutumatta jäivät vain kolme toimenpidettä; Tieken vastuulla ollut viheralueiden seurantatietojen luominen, Stadian rakennusmateriaalien ekotehokkuustarkastelu ja Palmian/sosiaaliviraston osallistuminen Portaat luomuun -koulutusohjelmaan.

Hienosti toteutuivat ympäristökeskuksen hankkeet luonnon monimuotoisuusohjelma, luonnonsuojeluohjelma, pienvesiohjelma (HKR) ja internet-luontotietojärjestelmä, jolla kuntalaiset saavat tietoa luonnosta. Kasvihuonekaasujen vuosiseurantaa varten kehitettiin ympäristökeskuksessa uusi muokattu Kasvener-malli pääkaupunkiseudulle, melun häiritsevyyttä mitattiin Helsingissä ja lisää tietoa saatiin ilmanlaadusta ja kaupunkiajon päästöistä. Kaupunkiin saatiin tehtyä myös ekorakentamisen ohjelma rakennusviraston vetämänä ja ekorakentamisen ohjeiston atk-sovellus PromisE ohjelma käyttöön rakennusvalvontaviraston sivuille.

Ympäristökeskuksen toimesta laadittiin intranettiin helppokäyttöinen ekohankintaopas, testattiin YTV:n laatimaa toimistojen parhaat käytännöt -mallia jätteen synnyn ehkäisystä ja järjestettiin paperinsäästöviikko ja -kilpailu. Lisäksi tehtiin suositus hallintokunnille käyttää ympäristömyönteisiä pesu- ja puhdistusaineita.

Viimeisenä mainittakoon, että saatiin käynnistettyä ekotehokkuuden palvelukeskuksen suunnitelma ja ekotukihenkilöiden koulutus. Ekotukihenkilöitä on nyt 365, mikä on suuri saavutus. Virastot ja laitokset ovat nimenneet ekotukihenkilönsä ja ympäristökeskus kouluttanut heidät yhdessä muiden virastojen kanssa.

Jos haluat lisätietoja toimenpiteistä, voit lukea teemaryhmien vetäjien analyysit ohjelman viimeisestä HEKO- uutiskirjeestä. Se on näkyvissä ympäristökeskuksen nettisivuilla HEKO-ohjelman omalla sivulla.

Kiitokset kaikille hienosta työstä!

18.12.2008

Hyvää Joulua ja kestävä Uutta Vuotta 2009
toivottaa Camilla v. Bonsdorff,
ympäristönsuojelupäällikkö

Ympäristöjohtamisessa ilmastonmuutoksen hillintätoimet korostuvat tulevina vuosina

Helsingin kaupungin ympäristötyön pitkän aikavälin päämäärät on kirjattu kaupunginvaltuuston hyväksymään ympäristöpolitiikkaan. Tulevaisuudessakin kaupungin ympäristöpolitiikka on tarkoitus pitää ajan tasalla tarkistamalla se valtuustokausittain.

Ympäristöpolitiikkaa toteutetaan mm. toimivalla ympäristöjohtamisella. Kaupungin ympäristöjohtamisen arviointityössä on noussut esille tarve selkeyttää ympäristöasioiden johtamisen rakennetta ja järjestelmää Helsingissä. Tämä työ on jo aloitettu; jatkossa ympäristöpolitiikan rooli korostuu perinteisen ympäristöohjelman jäädessä taka-alalle. Tärkeitä toimijoita virastojen johdon ja henkilöstön lisäksi ovat kaupungin uusi ympäristöjohtoryhmä sekä ympäristöjohtamisen asiantuntijatyöryhmä.

Kaupungin ympäristöjohtoryhmän perustaminen versoi HEKO-johtoryhmän työn päättymisestä. HEKO-kauden saapuessa päätökseen ehdotettiin työn jatkajaksi uutta, nyt perustettavaa ympäristöjohtoryhmää. Tämä ryhmä saa tehtäväkseen linjata ympäristöpäämäärät tulevalle valtuustokaudelle sekä seurata ja arvioida ympäristöasioihin liittyvien ohjelmien toteutumista. Johtoryhmän ajankohtaisesti erittäin tärkeänä tehtävänä on laatia Helsingin toteutussuunnitelma pääkaupunkiseudun ilmastostrategialle 30.6.2009 mennessä.

Ympäristöasioiden hoidossa ja hallinnassa tarvitaan tukea myös virastoissa. Tätä merkittävää työtä jatkaa HEKO-ohjelman ansiosta käynnistetty Ympäristöjohtamisen asiantuntijatyöryhmä.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen varautuminen on jatkossa yhteisen ponnistelun kohteena. Toivon ilmastonmuutosasioiden hoitoon yhtä hyvää yhteistyötä kuin HEKO-toimien toteuttamisessa on ollut.

Kiitos yhteistyöstä. Oikein hyvää joulua ja alkavaa vuotta 2009!

Päivi Kippo-Edlund,
Ympäristönsuojelu- ja tutkimusyksikön päällikkö

HEKO-OHJELMAN TILAUS JA LISÄTIETOJA

Helsingin ekologisen kestävyys ohjelma on julkaistu ympäristökeskuksen julkaisusarjassa (Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 1/2005).

Lisätietoja ohjelmasta:

Ympäristöjohtaja Pekka Kansanen, puh. 310 32000

Ympäristötutkimuspäällikkö Päivi Kippo-Edlund, puh. 310 31540

Ympäristönsuojelupäällikkö Camilla v. Bonsdorff, puh. 310 31583

Ohjelma on luettavissa myös internetissä:

www.hel.fi/heko

HELSINGIN YMPÄRISTÖPOLITIikka 2005 – 2008

Helsingin päämäärä on toimia ekologisesti kestäväällä tavalla terveellisen, viihtyisän ja monimuotoisen elinympäristön turvaamiseksi.

Helsinki tiedostaa globaalin vastuunsa ja pyrkii määrätietoisesti vähentämään osuuttaan ympäristön kuormituksesta.

Kaupunki tehostaa ympäristöhaittojen ehkäisyä ja korjaa jo syntyneet haitat.

Kaupungin virastot, laitokset ja tytäryhteisöt tehostavat ympäristöjohtamistaan. Lautakuntien hyväksyttäviksi laaditaan hallintokuntaakohtaiset suunnitelmat toteuttamaan Helsingin kestävä kehityksen toimintaohjelmaa ja ekologisen kestävyuden ohjelmaa. Suunnittelussa sitoudutaan ympäristön tilan jatkuvaan parantamiseen.

Kaupunki sitoutuu toiminnassaan ja päätöksenteossään:

- torjumaan ilmastomuutosta erityisesti vähentämällä energian kulutusta sekä energiatuotannon, jätehuollon ja liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä,
- käyttämään ympäristöään siten, että elävä ja monimuotoinen kaupunkiluonto säilyy erityispiirteineen,
- edistämään vähäpäästöisiä ja vähämeluisia liikkumismuotoja sekä ekotehokasta ja sosiaalisesti kestävää kaupunkirakennetta
- rakentamaan energiaa ja materiaaleja säästään, ekotehokkaasti ja terveellisesti,
- parantamaan hankkijoiden ympäristöosaamista sekä tekemään entistä enemmän ympäristövaikutukset huomioivia tuotteiden ja palvelujen hankintapäätöksiä ja
- parantamaan kaupungin henkilöstön ja kaupunkilaisten ympäristötietoisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

HEKO-ohjelman tavoitteiden toteutuminen -
HEKO-pähkinänkuoressa käytetyt merkit sivuilla 5-9:

- Toimenpide on toteutunut tai toiminta jatkuvaa
- Toimenpide käynnistynyt tai toteutunut osittain
- Toimenpide on jäänyt auki

HELSINGIN EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN TAVOITTEET 2005–2008

1. KASVIHUONEKAASUJEN VÄHENTÄMINEN: KESTÄVÄT ENERGIAN TUOTANTO- JA KULUTUSTAVAT

1.1. Kehitetään kasvihuonekaasujen seurantaa

- 1.1.1 Kehitetään kasvihuonekaasupäästöjen seurantaa vuosiseurantaan sopivaksi ja parannetaan laskentaa ■

1.2. Säästetään energiaa

- 1.2.1 Päivitetään hallintokunta-kohtaiset ja kaupungin energiansäästösuunnitelmat ja integroidaan ne ympäristöohjelmiin ▼
- 1.2.2 Pysäytetään ja käännetään laskuun sähkön ominaiskulutusten kasvu ▼
- 1.2.3 Osallistutaan energiatehokkuusindeksin (energiatehokkuuden seurantajärjestelmän) kehittämiseen ▼

1.3. Lisätään uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä

- 1.3.1 Otetaan käyttöön uusiutuvia energialähteitä ▼

1.4. Edistetään jätteiden lajittelua ja kierrätystä

- 1.4.1 Lisätään keskitettyjä lajittelupaikkoja Helsingin alueelle ▼
- 1.4.2 Edistetään kompostointia ▼

Lisätietoja: ympäristötarkastaja Jari Viinanen, jari.viinanen@hel.fi, puh. 310 31519

2. LUONNON MONIMUOTOISUUDEN TURVAAMINEN JA VAALIMINEN

2.1 Laaditaan kaupunkiluonnon monimuotoisuuden turvaamisen periaatteet

- 2.1.1 Laaditaan toimintaohjelma Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi vuosille 2008–2018 ■
- 2.1.2 Uudistetaan Helsingin luonnonsuojeluohjelma ■
- 2.1.3 Laaditaan pienvesiohjelma ■

2.2 Kehitetään Helsingin viheralueiden tilan seurantaa

- 2.2.1 Aloitetaan viheralueiden seurantatietojen ylläpitojärjestelmän luominen tekemällä kertaluonteinen viheraluerakenteen tarkastelu (paikkatietoaineisto) □

2.3 Tehostetaan vuorovaikutusta ja luonto- ja viheraluetiedon välittämistä

- 2.3.1 Selvitetään asukkaiden lähiluontotarpeita kyselytutkimuksin ■
- 2.3.2 Toteutetaan Luontotietojärjestelmän Internet-versio ■

Lisätietoja: kaupunkiekologi Kaarina Heikkonen, kaarina.heikkonen@hel.fi, puh. 310 31581

3. KAUPUNKIRAKENNE, LIIKENNE JA LIIKKUMINEN

KAUPUNKIRAKENTEEN TIIVISTÄMINEN JA TÄYDENTÄMINEN EHEYTTÄVÄSTI

3.1 Ehkäistään kaupunkirakenteen tiivistämiseen ja täydentämiseen liittyviä mahdollisia ympäristöhaittoja

- 3.1.1 Lisätään suunnittelussa tarvittavaa tietoa tiivistämisen ja täydennysrakentamisen vaikutuksista ▼
- 3.1.2 Vahvistetaan viher- ja virkistysalueiden verkoston rakennetta ja kehitetään sitä koskevia suunnittelutavoitteita ja -kriteerejä ▼

3.2 Edistetään monikeskuksista seuturakennetta

- 3.2.1 Edistetään seudullisen aluerakenteen kehittämisstrategian laatimista ▼

LIIKENTEEN PÄÄSTÖT, ILMANLAATU JA MELU

3.3 Vähennetään liikenteen melua ja päästöjä sekä niistä aiheutuvia haittoja

- 3.3.1 Lisätään tietoa ilmanlaadusta vilkkaiden väylien varsilla ■
- 3.3.2 Arvioidaan melun häiritsevyyttä asuin- ja virkistysalueilla ▼
- 3.3.3 Vähennetään katupölyä ■
- 3.3.4 Tuotetaan tietoa kaupunkiajon päästöistä ■
- 3.3.5 Edistetään maa- ja biokaasun käyttöä liikennepolttoaineena pääkaupunkiseudulla ▼

LIKKUMISEN OHJAUS JA HALLINTA (MOBILITY MANAGEMENT)

3.4 Kehitetään liikkumisen ohjausta ja hallintaa

- 3.4.1 Sovelletaan liikkumisen ohjauksen malleja uusilla asuin- ja työpaikka-alueilla ▼
- 3.4.2 Tuetaan liikkumisen ohjausta kampusalueilla ▼
- 3.4.3 Tehdään työpaikoille liikkumissuunnitelmia ■
- 3.4.4 Tutkitaan tienkäyttö/ruuhkamaksujen mahdollisuuksia mikäli YTV:ssä meneillään oleva vastaavan asian selvitystyö niin edellyttää ▼

Lisätietoja: ympäristötarkastaja Suvi Haaparanta, suvi.haaparanta@hel.fi, puh. 310 31516

4. EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN PARANTAMINEN RAKENNUSTOIMINNASSA

4.1 Sovelletaan ekologista rakennuttamisprosessia kaikessa kaupungin omassa rakentamisessa

- 4.1.1 Laaditaan Helsingille oma ekologisesti kestävä rakentamisen ohjelma (EkoRak-ohjelma) ▼
- 4.1.2 Kehitetään ja sovelletaan elinkaarianalyysin menetelmiä rakennussuunnittelussa ja rakennuttamisessa sekä maaperän kunnostuksessa ■

4.2 Lisätään ekologisesti kestävää uudis- ja korjausrakentamista koskevaa tietoa ja osaamista

- 4.2.1 Lisätään ekorak-aiheista ammatillista ja täydennyskoulutusta kaupungin rakennuttamisen, suunnittelun, rakentamisen ja kiinteistönhoidon ammattilaisille ■
- 4.2.2 Selvitetään seudullisen ekorak-neuvontapalvelun tarve ja toteuttamismahdollisuudet ▼
- 4.2.3 Laaditaan ekorakentamisohjeistojen atk-sovellus ympäristöministeriön PromisE-ohjelman pohjalta ■
- 4.2.4 Käynnistetään rakennustoiminnan ekologisen kestävyuden parantamiseen ja elinkaarianalyysin soveltamiseen liittyviä käytännönläheisiä tutkimus- ja kehittämishankkeita yhteistyössä alan tutkimuslaitosten ja oppilaitosten kanssa ■

4.3 Vähennetään rakennuskannan lämmön ominaiskulutusta ja lisätään uusiutuvien energialähteiden käyttöä

- 4.3.1 Sisällytetään lämmöneristyskyvyn parantamista koskevia suosituksia korjausrakentamisen ohjeistukseen ■
- 4.3.2 Turvataan rakennusten energiakatselmusten pohjalta määriteltyjen toimenpiteiden toteuttaminen ■
- 4.3.3 Lisätään kaukojäähdytyksen käytön mahdollisuuksia kaupungin omilla toimitiloissa ▼
- 4.3.4 Käynnistetään aurinkoenergian hyödyntämishankkeita kouluissa ja päiväkodeissa osana ympäristökasvatusta ▼

4.4 Edistetään ekologisesti kestävien ja ympäristöterveyden kannalta haitattomien rakennusmateriaalien ja rakennusosien käyttöä ja markkinoille pääsyä

- 4.4.1 Määritellään kaupungin rakennuskohteissa käytettäville rakennusmateriaaleille ja –osille ympäristökriteerit uusimman tutkimustiedon pohjalta ja kehitetään rakennusmateriaalien ekotehokkuustarkastelua □
- 4.4.2 Tehostetaan rakennusmateriaalien ja –osien uudelleen käytön kehittämistyötä ▼

Lisätietoja: ympäristösuunnittelija Kari Silfverberg,
kari.silfverberg@hel.fi, puh. 310 31582

5. ELINKAARIAJATTELUN SISÄLLYTTÄMINEN HANKINTOIHIN

5.1 Määritellään tarkempia ympäristökriteerejä viiden tuoteryhmän hankinnoille: pesu- ja puhdistusaineet, mikrotietokoneet, toimistolaitteet, siivouspalvelut

5.1.1 Kilpailutettaessa kaupungin hankintoja laaditaan tarkempia ympäristökriteerejä seuraaville tuoteryhmille: pesu- ja puhdistusaineet, mikrotietokoneet (ja oheislaitteet), toimistolaitteet (kopiokoneet ja tulostimet) sekä siivouspalvelut ▼

5.2 Järjestetään ympäristökoulutusta kaikille kaupungin hankinnoista vastaaville

5.2.1 Laaditaan Helsingin kaupungin intranettiin helppokäyttöinen ekohankintaopas vuoteen 2006 mennessä ■

5.2.2 Järjestetään ympäristökoulutusta hankkijoille kerran vuodessa 1/2 päivää ■

5.2.3. Osallistutaan Portaat luomuun -koulutusohjelmaan, jonka yhteydessä selvitetään kaupungin mahdollisuuksia lisätä luomutuotteiden käyttöä □

5.3 Ehkäistään jätteen syntyä hankinnoissa

5.3.1 Otetaan käyttöön esimerkiksi YTV:n vuonna 2004 laatima toimistojen parhaat käytännöt -malli jätteen synnyn ehkäisystä. ■

5.3.2 Kehitetään jätemäärien seuranta ympäristöraportoinnin puitteissa ■

5.4 Vähennetään kaupungin toimistopaperin kulutusta vuoden 2002 tasosta 10 % vuoteen 2008 mennessä (kg/työntekijä)

5.4.1 Järjestetään paperinsäästöviikkoja ja -kilpailuja virastoissa; palkitaan osalla säästyneistä rahoista eniten paperia säästäneet yksiköt ■

5.4.2 Selvitetään henkilöstölehtien, lautakuntien listojen, taloushallinnon ja HELA-järjestelmän paperinsäästömahdollisuudet ▼

5.5. Lisätään ympäristömerkittyjen (tai vastaavat kriteerit täyttävien) pesu- ja puhdistusaineiden kulutuksen osuutta tuoteryhmän hankinnoista 10 % vuoden 2003 tasosta vuoteen 2008 mennessä

5.5.1 Annetaan hallintokunnille suositus suosia ympäristömerkittyjä tai vastaavat kriteerit täyttäviä tuotteita pesu- ja puhdistusainehankinnoissaan. Myös HELI-intrassa annetaan ohjeistusta tästä aiheesta ■

Lisätietoja: ympäristötaloussuunnittelija Markus Lukin,
markus.lukin@hel.fi, puh. 310 31606

6. YMPÄRISTÖJOHTAMISEN KEHITTÄMINEN JA YMPÄRISTÖMYÖTÄISTEN ASETEIDEN JA TOIMINNAN EDISTÄMINEN

6.1 Kehitetään virastojen ja laitosten ympäristöjohtamista osana johtamisjärjestelmiä

6.1.1 Järjestetään kaupungin johdolle ympäristökoulutusta: a) esitellään ajankohtaista ympäristötietoa virastopäällikköpäivien yhteydessä sekä b) järjestetään ympäristöjohtamisen kehittämiskoulutusta kaupunkikonserniin kuuluvien virastojen, laitosten ja tytäryhteisöjen johtotehtävissä oleville yksi päivä vuosittain ■

6.1.2 Virastot ja laitokset laativat itselleen suunnitelman toteuttamaan Helsingin ekologisen kestävyuden ohjelmaa. Suunnitelma hyväksytään ao. lautakunnassa ▼

6.2 Luodaan hallintokuntiin verkosto kaupungin henkilöstön ympäristövastuullisuuden ja organisaation ekotehokkuuden edistämiseksi

6.2.1 Koulutetaan ekotukihenkilöitä joka työyksikköön (1 hlö / max 100 henkeä). ■

6.2.2 Kootaan ja levitetään työpaikkojen ekologisointiin liittyvää tietoa ja materiaalia Helsingin työntekijöille ■

6.3 Parannetaan opetus- ja kasvatushenkilöstön ympäristökasvatustyön edellytyksiä

6.3.1 Järjestetään laadukasta ympäristökasvatuskoulutusta opettajille, päivähoiton- ja nuorisotalojen henkilöstölle ■

6.4 Edistetään kaupunkilaisten ympäristövastuullisuutta

6.4.1 Kootaan ympäristöasioiden portaali Helsingin kaupungin Internet-sivuille ▼

6.4.2 Tehdään suunnitelma ekokuluttajaneuvonnan toteuttamisesta ■

6.5 Turvataan olemassa olevien luontokeskusten sekä luonto- ja ympäristökoulujen toiminta- ja kehitysedellytykset

6.5.1 Parannetaan ympäristökasvatuspalveluita tuottavien talojen yhteistyötä ja selvitetään rahoitusmahdollisuudet ▼

Lisätietoja, ympäristöjohtaminen:

ympäristötutkimuspäällikkö Päivi Kippo-Edlund, paivi.kippo-edlund@hel.fi puh. 310 31540

Ympäristökasvatus:

johtava ympäristökasvattaja Kaisa Pajanen, kaisa.pajanen@hel.fi puh. 310 31521

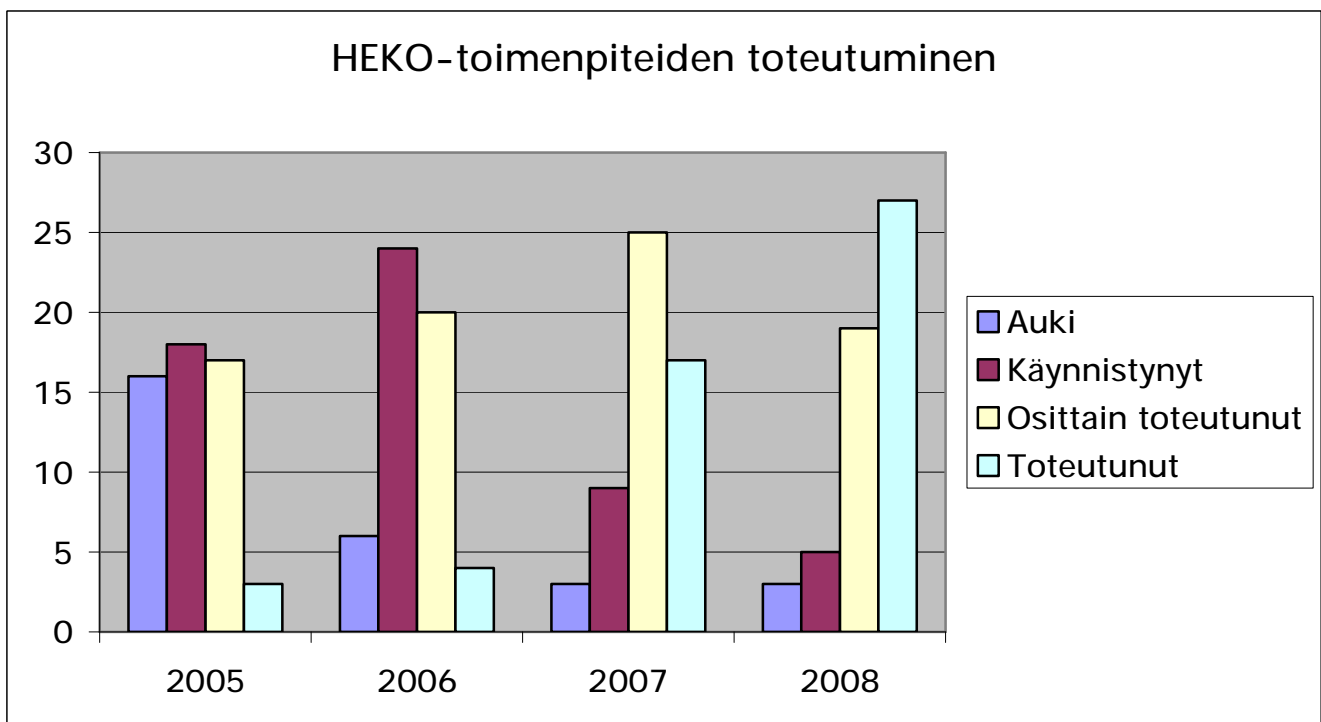
OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

Helsingin ekologisen kestävyden ohjelman seuranta on osa kestävän kehityksen toimintaohjelman seurantaa. Ohjelman tavoitteiden toteuttamisen kannalta on ollut tärkeää, että esitetyt toimenpiteet ovat sisältyneet hallintokuntien talous- ja toimintasuunnitelmiin. Tällöin tavoitteiden toteutumista on seurattu ja raportoitu virastokohtaisesti toimintakertomuksien yhteydessä.

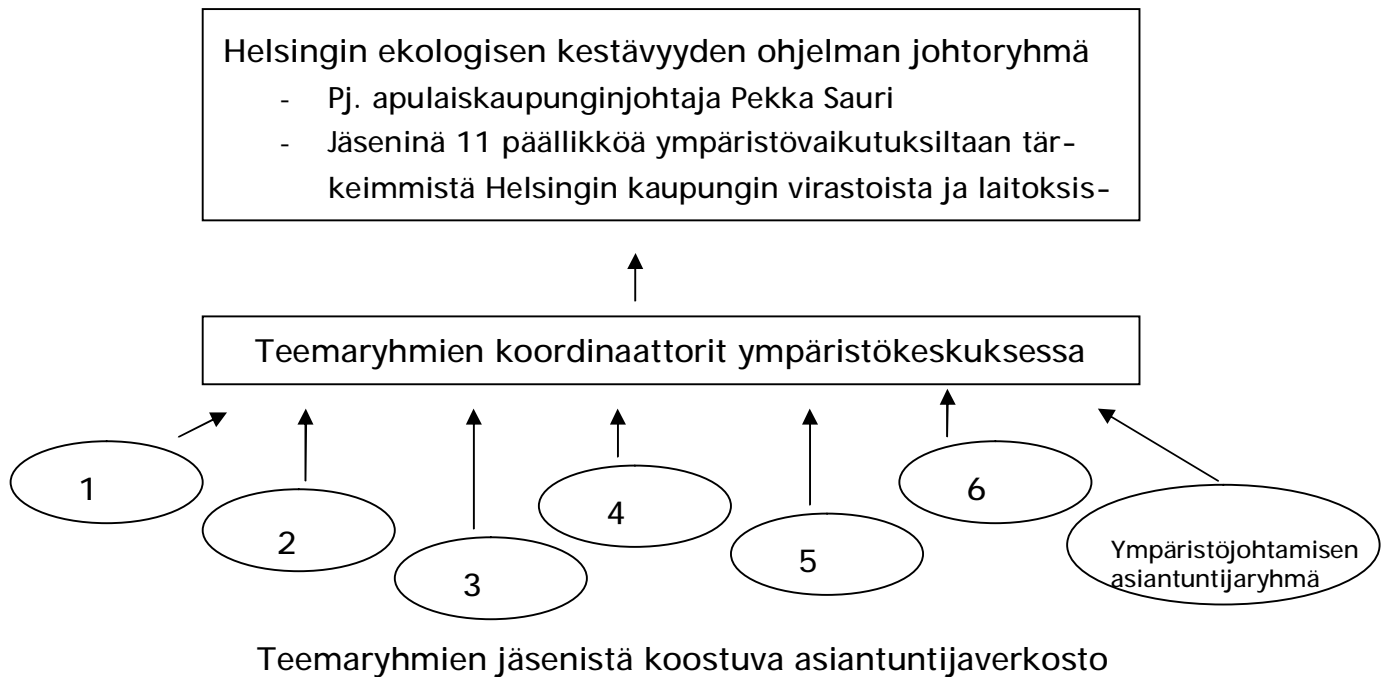
Seurantaa on tehty kolmella tasolla:

1. Virastot ja laitokset ovat raportoineet niitä koskevien tavoitteiden toteutumisesta ympäristöraportoinnin yhteydessä sekä mahdollisesti toimintakertomusten yhteydessä.
2. Teemaryhmien jäsenistä koostuva asiantuntijaverkosto on seurannut ja arvioinut toimenpiteiden toteutumista vuosittain esimerkiksi talouden ja toiminnan suunnittelun yhteydessä.
3. Ohjelman johtoryhmä seuraa vuosittain erityisesti ympäristöjohtamisen tavoitteiden toteutumista sekä arvioi ohjelman toteutumista kokonaisuutena

Takakannessa on toimenpiteiden toteutumistaulukko ohjelman lähestyessä päätöstään marraskuussa 2008. Valtaosa 54 toimenpiteestä on joko kokonaan tai ainakin osittain toteutunut. Vain 3 toimenpidettä on jäänyt auki.

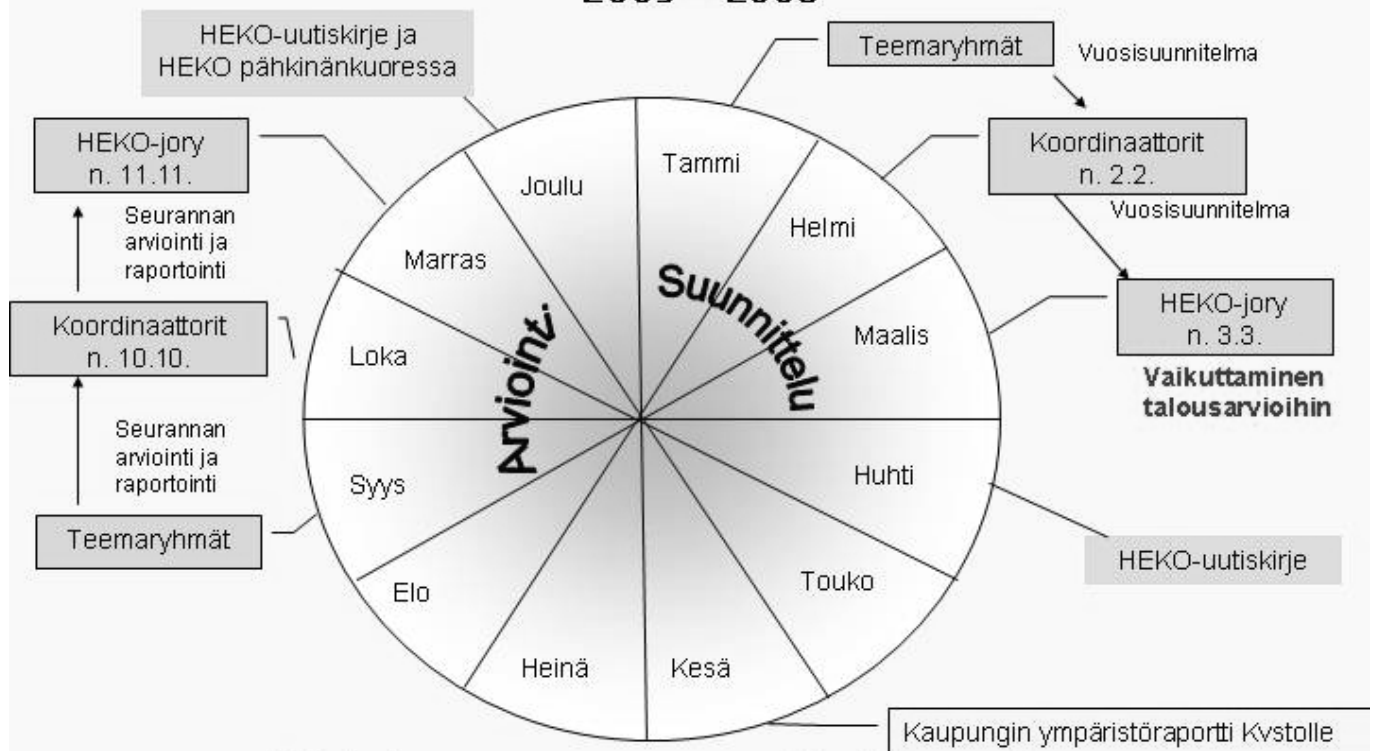

HELSINGIN EKOLOGISEN KESTÄVYYDEN OHJELMAN ORGANISAATIO

Toimenpiteiden toteutus: kaupungin virastot ja laitokset

Helsingin ekologisen kestävyuden ohjelman vuosikello 2005 – 2008

Ohjelman toteutus läpi vuoden

HEKO-johtoryhmä = ohjelman johtoryhmä

Kvsto = kaupunginvaltuusto

Marraskuu 2008	Vastuuvirasto	Auki	Käynnistynyt	Osittain toteutunut	Toteutunut
1. Kasvihuonekaasujen vähentäminen...					
1.1.1. Kh-kaasujen seuranta	Ymk				x
1.2.1. Energiansäästösuunnitelmat	HKR, ESNK, Ymk			x	
1.2.2. Sähkön säästö	HKR, ESNK			x	
1.2.3. ET-indeksi	ESNK		x		
1.3.1. Uusiutuvat	Helen, HKL, HKR			x	
1.4.1. Lajittelupaikat	Ymk			x	
1.4.2. Kompostointi	Ymk			x	
2. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja vaaliminen					
2.1.1. Monimuotoisuusohjelma	Ymk				x
2.1.2. Luonnonsuojeluohjelma	Ymk				x
2.1.3. Pienvesiohjelma	HKR				x
2.2.1. Viheraluerakenne	Tieke	x			
2.3.1. Lähiluontotarpeet	HKR (Tieke, Ymk)				jatkovaa
2.3.2. Internet-LTJ	Ymk				x
3. Kaupunkirakenne, liikenne ja liikkuminen					
3.1.1. Täydennysrakentamisen vaikutukset	Ksv			x	
3.1.2. Viher- ja virkistysalueet	Ksv		x		
3.2.1. Seudull. aluerakenteen keh.strategia	Ksv			x	
3.3.1. Ilmanlaatu viikkoilla väylillä	Ymk				x
3.3.2. Melun häiritsevyys	Ymk			x	
3.3.3. Katupölyn vähentäminen	HKR, Ymk				jatkovaa
3.3.4. Tieto kaupunkiajan päästöistä	Ymk				x
3.3.5. Kaasujen käyttö liikennepolttoaineena	HKL			x	
3.4.1. Liikkumisen ohjaus uusilla alueilla	Ksv		x		
3.4.2. Liikkumisen ohjaus kampusalueilla	Ksv		x		
3.4.3. Työpaikkojen liikkumissuunnitelmat	Ymk				x
3.4.4. Ruuhkamaksujen ratkaisumallit	Ksv			x	
4. Ekologisen kestävyuden parantaminen rakennustoiminnassa (EkoRak)					
4.1.1. EkoRak-ohjelma	HKR			x	
4.1.2. Elinkaarianalyysin soveltaminen	HKR, Kv				jatkovaa
4.2.1. EkoRak-koulutus	Opev, Stadia				jatkovaa
4.2.2. EkoRak-neuvontapalvelu	Rakvv		x		
4.2.3. PromisE	Rakvv				x
4.2.4. Tutkim. & kehittäm. hankkeet	Stadia, Ksv				jatkovaa
4.3.1. Lämmöneristys	Rakvv				x
4.3.2. Energiakatselmus	HKR, Kv				jatkovaa
4.3.3. Kaukojäähdytys	Helen			x	
4.3.4. Aurinkoenergiatankkeet	Opev, Sosv			x	
4.4.1. Rakennusmateriaaliselvitys	Stadia	x			
4.4.2. Rak.mat. uudelleenkäyttö	HKR			x	
5. Elinkaariajattelun sisällyttäminen hankintoihin					
5.1.1. Ympäristökriteerit	Hank, Opev, Sosv			x	
5.2.1. Ekohankintaopas	Ymk				x
5.2.2. Koulutus hankkijoille	Ymk, Kouke				x
5.2.3. Portaat luomuun	Palmia, Sosv	x			
5.3.1. YTV:n parhaat käytännöt	HKR				x
5.3.2. Jättemäärien seuranta	Ymk				x
5.4.1. Paperinsäästöviikot ym.	Ymk				x
5.4.2. Virastojen paperinsäästö	Ymk			x	
5.5.1. Suositus: pesuaineet	Ymk				x
6. Ympäristöjohtamisen kehittäminen ja ympäristömyötäisten asenteiden ja toiminnan...					
Ympäristöjohtaminen					
6.1.1. Johdon ympäristökoulutus	Heke, Taske				jatkovaa
6.1.2. Heko-suunnitelmat	Heko-jory			x	
Ympäristökasvatus- ja valistus					
6.2.1. Ekotukihenkilökoulutus	Taske				x
6.2.2. Ekokampanjat henkilöstölle	Ymk				jatkovaa
6.3.1. Opetus- ja kasvatushenkilöstö	Ymk				jatkovaa
6.4.1. Ympäristöportaali	Ymk			x	
6.4.2. Ekokuluttajaneuvontasuunnitelma	Ymk				x
6.5.1. Luontokeskukset	Ymk, Nk, Zoo			x	
		3	5	19	27

Käytetyt lyhenteet

ESNK	Energiansäästö-neuvottelukunta
Hank	Hankintakeskus
Helen	Helsingin Energia
HKL	Liikennelaitos
HKR	Rakennusvirasto
Ksv	Kaupunkisuunnittelu- virasto
Kv	Kiinteistövirasto
Nk	Nuorisoasiainkeskus
Opev	Opetusvirasto
Palmia	Palvelukeskus
Rakvv	Rakennusvalvonta- virasto
Sosv	Sosiaalivirasto
Stadia	Ammattikorkeakoulu (Metropolia)
Taske	Talous- ja suunnittelukeskus
Tieke	Tietokeskus
Ymk	Ympäristökeskus
Zoo	Korkeasaaren eläintarha